

KOHTI TULEVAISUUDEN KIELIKOULUTUSTA

Kielikoulutuspoliittisen projektin keskeiset suositukset

Minna-Riitta Luukka & Sari Pöyhönen

Jyväskylän yliopisto
Soveltavan kielentutkimuksen keskus
Jyväskylä 2007

KOHTI TULEVAISUUDEN KIELIKOULUTUSTA
Kielikoulutuspoliittisen projektin keskeiset suositukset

Soveltavan kielentutkimuksen keskus
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
<http://www.jyu.fi/solki>
solki-info@jyu.fi

© Jyväskylän yliopisto/Soveltavan kielentutkimuksen keskus

ISBN 978-951-39-2795-0 (nid.)

ISBN 978-951-39-2810-0 (PDF)

Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 2007

SISÄLTÖ

1	PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	5
2	KIELIKOULUTUKSEN NYKYTILA JA KEHITTÄMISHAASTEITA	9
3	KIELIKOULUTUSPOLIITTISEN PROJEKTIN KESKEISET SUOSITUKSET	15
	3.1 Kielikoulutuksen jatkumon rakentaminen	16
	3.2 Monikielisyyden ja laajan kielitaitovarannon turvaaminen	17
	3.3 Maahanmuuttajien kielikoulutus	28
	3.4 Kielitaidon arviointi	32
	3.5 Kieliasiantuntijoiden koulutus	37
	3.6 Opettajankoulutus	39
	3.7 Kielikoulutuspoliittinen suunnittelu ja päätöksenteko	46
Liite 1	Kielikoulutuspoliittisen projektin jäsenet	48
Liite 2	Kieliohjelmavaihtoehtoja (suomenkieliset koulut, yksikielinen opetus)	50

1 PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus käynnisti joulukuussa 2005 valtakunnallisen Kielikoulutuspoliittisen projektin (KIEPO), jonka tarkoituksena on selvittää Suomen kielikoulutuspolitiikan perusteita ja tavoitteita ja esittää suosituksia kielikoulutuksen kehittämisestä. Mukana ovat kaikki ne kielet, jotka Suomessa asuvan kielenkäyttäjän kannalta voivat olla merkityksellisiä (äidinkielet ja muut kielet). Työelämän asettamat vaatimukset kielikoulutukselle ovat projektissa keskeisesti esillä. Keskeisiä kysymyksiä ovat olleet seuraavat: Kohtaavatko kielikoulutuksen tarpeet, määrä, laatu ja painotukset? Miten Suomen kielikoulutusta tulisi kehittää? Miten kielikoulutuksen jatkuvuus ja elinikäinen oppiminen otetaan huomioon?

Aikaisempaan kielisuunnitteluun verrattuna ja sen antamien virikkeiden pohjalta kielikoulutuksen suunnittelussa on tässä projektissa lähdetty siitä, että suunnittelu koskee kaikkia kieliä, äidinkieli mukaan luettuna, kaikilla koulutusasteilla ja kattaa siten elinikäisen koulutuksen. Suunnittelulla pyritään etsimään maamme kielitarpeisiin ja kieliongelmiin erilaisia ratkaisuja, joiden avulla voidaan tehokkaasti organisoida ja kehittää maamme kieliresursseja lähitulevaisuudessa ja myös pidemmällä aikavälillä.

Projektin taustalla ja lähtökohtana on useita yhteiskunnallisia muutoksia, jotka vaikuttavat kielikoulutukseen. Näitä ovat muun muassa globalisaatio ja kansainvälistyminen, kaupungistuminen, palvelualojen merkityksen lisääntyminen, teknologian ja tietoyhteiskunnan kehitys, kielten aseman muutokset ja Suomen monikulttuuristuminen. Myös koulutusjärjestelmässä on tapahtunut yleisen tason muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet kielikoulutukseen. Näitä ovat esimerkiksi mahdollisuus aloittaa vie-

raan kielen opiskelu perusopetuksen ensimmäisellä luokalla (joillakin alueilla myös varhaiskasvatuksessa), kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen (CLIL) opetuksen lisääntyminen, äidinkielen oppiaineen muutos äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeksi, ylioppilaskokeessa tapahtuneet uudistukset sekä Bolognan prosessin seurauksena korkeakouluissa toteutettu tutkintorakennemuutos. Myös kielitaidon arvioinnin alueella on tapahtunut useita uudistuksia, jotka ovat puolestaan vankentaneet toiminnallisen kielitaitokäsityksen ja kielikoulutuksen jatkuvuuden periaatteiden asemaa kielikoulutuksessa. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys (EVK 2003) on tästä hyvä esimerkki.

Maan kielitaitovaroja ja sen kannalta välttämätöntä kielten opiskelua on syytä tarkastella kokonaisuutena, ennen kuin järjestelmän yksityiskohdista voidaan tehdä päätöksiä. Tällaisen tarkastelun voi tehdä vain kielikoulutusta ja kielikoulutuspolitiikkaa edustava asiantuntijaryhmä.

KIEPO-projekti on selvittänyt Suomen kielikoulutuksen nykytilaa ja tulevaisuuden suuntaviivoja yli 20-jäsenenä asiantuntijatyöryhmänä (ks. liite 1). Koska projektin tavoite oli hyvin laaja, projektiryhmä jakautui kutakin aluetta tarkemmin selvittäviin työryhmiin. Projektin työryhmissä on luotu katsaus aiempiin alueen tutkimuksiin ja tehty nykytilan analyyskejä ja selvityksiä. Työryhmät ovat järjestäneet myös teemaseminaareja ja kuulleet alan asiantuntijoita. Projektin järjestämiin tilaisuuksiin on osallistunut kaikkiaan noin 400 alan toimijaa.

Kielitaito – äidinkielen tai muiden kielten hallinta – on projektissa nähty osana sitä sosiaalistumis- ja kulttuuristumisprosessia, jonka kautta ihminen kasvaa ottamaan vastuuta omasta elämästään ja erilaisista tehtävistä yhteiskunnassa. Kieltä ja muuta kompetenssia ei voida irrottaa toisistaan: ne ovat saman kokonaisuuden toisiinsa kiinteästi kytköksissä olevia

osia, eikä pelkkä kielellinen kompetenssi sellaisenaan riitä kommunikointiin. Ihmisen kielellinen kompetenssi nähdään siis kokonaisuutena siten, että äidinkielen viestintätaidot ovat vieraiden kielten käyttötaitojen yhtenä perustana.

Hyvän perustan nykypäivän kielikoulutuksen suunnittelulle antaa Euroopan neuvoston viitekehukseen (EN 2005) sisältyvä määritelmä kielenkäyttäjän monikielisydestä eli *plurilingvaalisuudesta*. Sen mukaan ihmisellä on sosiaalisena toimijana vaihtelevantasoinen kielitaito useissa kielissä ja kokemusta useista kulttuureista. Kielitaito voi olla hyvin erilainen eri kielissä ja kielenkäytön eri alueilla, esimerkiksi suullisesti ja kirjallisesti.

Näiden lähtökohtien pohjalta projektiryhmä on esittänyt kielikoulutuksen kriittisen arvioinnin tueksi seuraavat kysymykset:

1. Millaisia käytännön ratkaisuja on olemassa, jos painotetaan erilaisia arvovalintoja, esimerkiksi kansallisen kulttuurin merkitystä, yksilön tarpeita, tehokkuutta ja taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa?
2. Millaisia vaihtoehtoja on kielikoulutuksen organisoimisessa ja koordinoimisessa elinikäisen koulutuksen periaatteen mukaisesti?
3. Miten kieliopintojen määrään ja laatuun voidaan vaikuttaa?
4. Miten erilaisia joustavia opiskelumuotoja ja oppimisympäristöjä tulisi kehittää?
5. Miten kielitaidon taso voidaan osoittaa luotettavasti?
6. Miten kielikoulutuspoliittinen suunnittelu ja päätöksenteko tulisi organisoida?

Näiden kysymysten pohjalta Kielikoulutuspoliittinen projekti on määritelty vision kansallisesta kielikoulutuspolitiikasta. Projektin esittämien suositusten ja toimenpide-ehdotusten tavoitteena on valjastaa visio toiminnaksi ja kielikoulutuksen kehittämisen ohjenuoraksi.

Kielikoulutus rakentuu elinikäisen oppimisen, koulutuksen jatkuvuuden, joustavien oppimismuotojen ja yhdenvertaisuuden periaatteiden varaan. Kielikoulutus nojautuu toiminnalliseen kielitaitokäsitykseen, jonka mukaan kielitaito nähdään kykyä toimia tilanteessa kielellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kielikoulutus on kokonaisuus, jossa otetaan huomioon äidinkielet, vieraat kielet ja vähemmistökielet niitä vastakkain asettamatta. Se edistää sekä yksilön että yhteiskunnan monikielisyttä. Se tukee sosiaalista ja yhteiskunnallista voimaantumista.

Suomen kielikoulutuspoliittinen päätöksenteko ja kehittäminen on koordinoitua ja ammattimaista ja pohjautuu tulevaisuuden kielitaitotarpeiden ennakointiin ja alan tutkimukseen. Oppimistuloksia ja kielikoulutuksen vaikuttavuutta ja kustannuksia arvioidaan systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti. Kielikoulutuspolitiikassa analysoidaan Suomen nykyistä kielitaitovaroa ja ennakoitaan potentiaalisia kielitaitotarpeita muun muassa työelämän näkökulmasta.

2 KIELIKOULUTUKSEN NYKYTILA JA KEHITTÄMISHAASTEITA

Suomessa on kielikoulutukseen perinteisesti panostettu huomattavia voimavaroja. Siitä on osoituksena opiskeltavien kielten, tarjolla olevien kursien ja kielenopettajien määrä eri koulutusasteilla sekä aikuisten vapaaehtoisessa ja työelämään liittyvässä kielikoulutuksessa. Kielikoulutuspolitiikan ja kielitaidon merkitys on Suomessa ymmärretty niin yhteiskunnan kuin yksilönkin kannalta. Kansalliskielten asema on vahvistettu perustuslaissa ja kielilaissa, ja jokainen suomalainen opiskelee myös sitä kansalliskieltä, joka ei ole hänen äidinkieltänsä. Jo oppikoulujen ohjelmassa kielillä oli laaja osuus, ja Suomi oli uranuurtajana, kun peruskoulussa aloitettiin kaikille lapsille tarkoitettu kielenopetus kahdessa kielessä. Nykyisin jokainen noin 40-vuotias suomalainen on opiskellut kahta muuta kieltä äidinkieltänsä lisäksi.

Suomi on ollut edelläkävijä myös ammatillisen koulutuksen kielenopetuksen kehittämisessä, vaikka vieraiden kielten opetus tuli pakolliseksi ammatillisessa koulutuksessa vasta 1980-luvulla. Kielitaidon arvostuksesta kertoo sekin, että Suomessa kieliopinnot kuuluvat myös korkeakoulututkintoihin toisin kuin monissa muissa maissa.

Suomen kielikoulutus on kolmenkymmenen viime vuoden aikana kehittynyt huomattavasti: kielikoulutukseen panostetaan kaikilla koulutusasteilla, kielenopetuksen alkua on varhennettu, kielenopetuksen menetelmät ovat kehittyneet ja monipuolistuneet, kotimaisten kielten kielikylpyopetusta ja vieraalla kielellä opettamista on kehitetty ja kielitaidon arviointitietämys on maassamme lisääntynyt. Kansainvälisissä opinto-ohjelmissa opiskelee yhä enemmän suomalaisia ja Suomen kielitaitovaranto on kasvanut muun muassa maahanmuuton myötä. Kielitaitoa arvostetaan ja kielikoulutukseen suhtaudutaan pääosin myönteisesti.

Euroopan unionin toimintaohjelmissä sekä Euroopan neuvoston tavoitelauselmissä jokaisen kansalaisen tulee osata äidinkieltänsä lisäksi kahta vierasta kieltä. Uusimmassa Eurobarometrissa (2005) tavoitteeseen pääsi 28 prosenttia noin 30 000 vastaajasta. Suomessa tätä eurooppalaista tavoitetta on koko ikäluokan osalta toteutettu peruskoulun perustamisesta lähtien. Kielikoulutuksella erityisesti perusopetuksessa onkin keskeinen merkitys kielitaidon kehittämisessä. Suomessa on siis vanhastaan ymmärretty kielikoulutuspolitiikan ja kielitaidon merkitys niin yhteiskunnan kuin yksilön kannalta.

Vaikka kielikoulutuksen laajentamisella koko ikäluokkaan on saavutettu hyviä tuloksia kielen perusteiden osaamisessa, on kielikoulutusjärjestelmässä todettavissa selviä puutteita. Kielitaidon monipuolistamispyrkimykset ovat johtaneet jokseenkin rajallisiin tuloksiin ja kielivalinnat ovat selvästi yksipuolistuneet. Kielitaito on syventynyt, mutta samalla se on kaventunut. Englantia osataan kohtalaisen hyvin, mutta ruotsin taito on selvästi heikentynyt. Saksaa, ranskaa ja venäjää osataan vähän – Euroopan ulkopuolisista kielistä puhumattakaan.

Kielten osaaminen on kuitenkin globaalistuvassa ja teknologisoituvassa maailmassa välttämätöntä, kun ihmiset liikkuvat ja viestivät yli kieli- ja kulttuurirajojen. Useimmissa tietoyhteiskunnan ammateissa selviytyminen vaatii monipuolisia kieli- ja viestintätaitoja sekä äidinkielessä että vieraisissa kielissä. Kieli- ja viestintätaito on siten olennainen osa ammattitaitoa. Millainen on sitten 2000-luvun Suomi, jos kielivalinnat edelleen kaventuvat? Miten saksan ja ranskan kielen taitajien vähäisyys näkyy esimerkiksi Suomen asemassa Euroopassa? Miten ruotsin kielen heikko osaaminen näkyy kulttuurisissa ja taloudellisissa suhteissa Pohjoismaihin? Entä miten Suomi pystyy lunastamaan lupauksensa Venäjä-osaamisesta, jos vain

joka 50. suomalainen osaa venäjän kieltä ja kouluissa venäjän asema on pohjalukemissa. Millainen on Suomen kilpailukyky globalisaatiossa, jos maasta ei löydy riittävästi espanjan, kiinan, japanin ja arabian osaajia?

Kielikoulutukseen ja sen uudistamiseen liittyy runsaasti ideologioita ja asenteita, jopa tunteita. Kielet herättävät monenlaisia mielikuvia ja eturistiriitoja. Esimerkiksi perusopetuksen ja toisen asteen kieliohjelmiä pohdittaessa halutaan kehittää malleja, joissa kielivalinnat pohjautuisivat vapaaehtoisuuteen. Tämän mallin pohjana on näkemys vapaaehtoisuuden ja valinnaisuuden eduista motivaation ja oppimisen parantumisen kautta. Toisaalta jo nyt näkyy selvästi, että tämä johtaa useissa kunnissa kielivalintojen supistumiseen ja entistä vaikeampaan suunnittelu- ja ennakointityöhön.

Lisäksi arvot, tavoitteet ja toimenpiteet ovat usein ristiriidassa keskenään: Laajan kielivalikoiman tarjoaminen on tärkeää, mutta samalla on ymmärrettävä sekä taloudellisten että yksilöllisten resurssien rajallisuus. Kansalliskielten osaaminen on niin ikään tärkeää, mutta toisaalta mielletään myös, että ruotsin kielen (ja *finskan*) opiskelu vie tilaa valinnaisten vieraiden kielten opiskelulta. Englannin kielen valta-asemaa kielikoulutuksessa pidetään ongelmallisena, mutta toisaalta tiedetään, että englannin osaaminen on olennaista yhä useammalle niin työssä kuin vapaa-ajallakin.

Uuden haasteen Suomen kielikoulutuspolitiikan linjauksille asettaa myös maan monikulttuuristuminen. Suomea on perinteisesti pidetty kielellisesti ja kulttuurisesti homogeenisena maana. Tämä käsitys perustuu muun muassa siihen, että Suomen kielelliset vähemmistöt ovat esimerkiksi Euroopan maihin verrattuna sekä suhteellisesti että absoluuttisesti pieniä.

Suomen kielitaitovaranto on kuitenkin kasvanut tasaisesti 1980-luvulta. Suomessa käytetään kansalliskielten suomen ja ruotsin lisäksi kolmea saamen kieltä, romania sekä suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Kansallisia vähemmistöjä ovat lisäksi vanhavenäläiset ja tataarit. Muita kuin kansalliskieliä, alkuperäiskieliä ja vähemmistökieliä äidinkielenään puhuvien määrä on noin kymmenen viime vuoden aikana kaksinkertaistunut. Vuonna 1995 muiden kielen puhujia oli väestöstä 1,3 prosenttia (65 649) ja vuonna 2005 jo 2,7 prosenttia (144 334). Tuhannen puhujamäärän ylittäviä kieliryhmiä oli vuonna 2006 yli kaksikymmentä. Monikulttuurisuus tuo mukanaan myös monia kielikoulutukseen liittyviä kysymyksiä. Millaiseen monikielisyysyteen Suomi on valmis sitoutumaan ja miten sitä tukemaan käytännössä? Missä määrin on mahdollista taata maahanmuuttajille oikeus oman äidinkieltensä säilyttämiseen ja kehittämiseen yhteiskunnan voimavaroin ja missä määrin heiltä tulee edellyttää esimerkiksi suomen ja ruotsin kielen taitoa?

Yhteiskunnan muuttuessa myös yksilöltä edellytettävä kielitaito muuttuu. Kieltenopetusta ohjaa kuitenkin edelleen varsin perinteinen käsitys kielestä ja kielitaidosta, mikä ei välttämättä tee oikeutta kielitaidon monipuolisuudelle, kuten suulliselle kielitaidolle, erilaisille kielitaitoprofiileille ja strategisille taidoille. Vaikka toiminnallinen kielitaitokäsitys ja monipuolinen taitoharjoittelu ovat jo opetussuunnitelmien lähtökohtana, niistä on kuitenkin vielä pitkä matka pedagogisten käytänteiden ja arvostusten muuttumiseen. Koska kielitaidon omaksumisessa on kyse elinikäisestä oppimisprosessista, yhä tärkeämpää on, että opetus ja arviointi tukevat myös itseohjautuvuutta ja omaehtoista tavoitteiden asettamista kielitaidon kehittämisessä. Näitä elinikäisen kielenoppimisen tukirakenteita tuleekin kehittää konkreettein keinoin jo varhaiskasvatuksesta alkaen ja erilaiset oppimi-

sen taidot tulisi rakentaa osaksi kieltenopetuksen ja opettajankoulutuksen ydinainesta.

Etenkin arviointi on tärkeä osa uudistuvien käytänteiden muo-
vautumista, sillä arviointi määrittelee sitä, mitä pidämme osaamisena ja mi-
ten taito kehittyy. Arvioinnin olisi tarkoituksenmukaista muodostaa
saumaton jatkumo varhaiskasvatuksesta työelämään, jonka avulla jaetaan
yhdenmukainen käsitys äidinkielen ja vieraiden kielten taidon tasosta ja
riittävydestä koulutuksen eri vaiheissa ja työelämässä. Yhdenmukainen
käsitys antaisi myös perustan arvioida kansallisen kielitaitovarannon tar-
peita ja tavoitteita.

Kielenoppimisen ja -opetuksen tutkimus on kehittynyt voimakkaas-
ti 1970-luvulta lähtien. Kielikoulutusta ei enää tarvitse perustaa pelkästään
kokemusperäisen tiedon ja arkitiedon varaan, vaan käytettävissä on mitta-
vasti myös tutkimuspohjaista tietoa. Toistaiseksi se on kuitenkin välittynyt
vain osaksi hyödyttämään käytännön kielikoulutusta. Tärkeitä tulevaisuu-
den haasteita onkin kielikoulutuspolitiikan ja -suunnittelun ja tutkimustoi-
minnan välisten kytkentöjen tiivistäminen.

Oman haasteensa kielikoulutuksen suunnitteluun tuo se, että kieli-
koulutuksen kenttä ja päätöksenteko on hyvin sirpaleista ja ratkaisuja teh-
dään useassa paikassa ja eri tasoilla. Myös vastuu päätöksistä ja suunni-
telmien toteutuksesta jakaantuu usealle taholle. Lisäksi monet muutokset
ketjuuntuvat: muutos yhdessä kohdassa johtaa väistämättä muutoksiin ket-
jun seuraavissa kohdissa. Tämä on ongelmallista erityisesti kielikoulu-
tuksen jatkuvuuden kannalta. Kun järjestelmän yksittäisistä osista tehdään
erillisiä päätöksiä, ei päätösten vaikutuksia koko järjestelmän kannalta aina
oteta riittävästi huomioon. Esimerkiksi lukiossa tapahtuvan kielten opiske-
lun kaventuminen vaikuttaa merkittävästi jo nyt korkeakoulujen kieli-

opintojen tarjontaan ja kysyntään erityisesti niillä aloilla, joissa korkeakoulututkinnoissa vaaditaan kahden vieraan kielen hallintaa. Kaikkein tärkein on kysymys siitä, missä koulutusuran vaiheessa mitään kieltä on syytä opiskella ja missä laajuudessa ja miten voidaan taata kielikoulutuksen jatkumo ja mahdollistaa kielten elinikäinen oppiminen.

Yhteiskunnan kannalta peruskysymys on se, käyttääkö Suomi järkevästi ne resurssit, joita se kielikoulutukseen sijoittaa. Millainen tulos kielikoulutuksella saavutetaan suhteessa siihen käytettyihin voimavaroihin? Saadaanko henkisillä ja taloudellisilla resursseilla paras mahdollinen tulos? Kielikoulutuksen vaikuttavuutta on tutkittu toistaiseksi hyvin vähän. Erityisesti käytettyjen resurssien selvittäminen on osoittautunut erittäin hankalaksi, sillä vastuu resurssien käytöstä ja päätöksenteosta on jakaantunut monelle sektorille. Kielikoulutuksen kustannuksia pystytään kohtalaisen luotettavasti arvioimaan ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa sekä ammattikorkeakoulutuksessa. Sen sijaan yliopistojen laskentamallit eivät anna kokonaiskuvaa panos-tuotos -suhteesta. Aikuiskoulutus taas on hyvin monimuotoista myös kielikoulutuksen näkökulmasta, ja osittain kaupallista, mikä vaikeuttaa vaikuttavuuden arviointia. Ehkäpä suurin kompastuskivi kielikoulutuksen vaikuttavuushankkeissa on ollut arvioida perusopetuksen ja yleissivistävän toisen asteen kielikoulutuksen kustannuksia.

2000-luvun alussa arvioitiin, että vieraiden kielten opetukseen (ml. suomenkielisille oppijoille ruotsi) ja siihen liittyviin kotitöihin oli käytetty viidenkymmenen vuoden aikana yli miljardi tuntia. Kustannuksiltaan tämä tarkoittaa noin 180 miljardia markkaa, (noin 30 miljardia euroa), mikä on noin 35 000 markkaa (noin 5 900 euroa) jokaista suomalaista kohti. Tuntimäärä vaikuttaa suurelta, mutta muiden maiden tuntimääriin verrattuna

se on vain hyvää keskitasoa. Toisaalta kielikoulutuksen taloudellista vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös käänteisesti: Millaiset kustannukset yhteiskunnalle koituu siitä, että kansalaiset eivät osaa kieliä? Kuinka paljon joudutaan lisäämään käännös- ja tulkkauspalveluja? Entä mitä maksaa se, jos yksilö syrjäytyy työelämästä puutteellisen kielitaidon vuoksi? Kielikoulutuksen vaikuttavuutta yksilöiden koettuun elämänhallintaan ja -laatuun on varsin vaikea arvioida.

3 KIELIKOULUTUSPOLIITTISEN PROJEKTIN KESKEISET SUOSITUKSET

Projektiryhmän näkemyksen mukaan nykyisessä Suomen kielikoulutuksessa on tiettyjä rakenteellisia ja sisällöllisiä ongelmia, jotka edellyttävät sekä lyhyen aikavälin toimenpiteitä että pidempikestoisia kehittämistoimia. Keskeisiä ongelmia ovat muun muassa seuraavat:

- Kielikoulutuksen jatkumo ei toteudu varhaiskasvatuksesta työelämään.
- Äidinkielen ja vieraiden kielten opetus eivät ole riittävästi yhteydessä toisiinsa.
- Kielitaitovaranto on vaarassa supistua, sillä kielivalinnat ovat yksipuolistuneet kaikilla koulutusasteilla.
- Toisen kotimaisen kielen (ruotsin) oppimistulokset ovat heikkoja.
- Äidinkielen taidoissa – erityisesti kirjoittamistaidoissa – on selviä puutteita.
- Suomi toisena kielenä -opetuksen ja maahanmuuttajien oman äidinkielen opetuksen asema ei ole vakiintunut.

- Kielikoulutuksen yhdenvertaisuus ja alueellinen tasa-arvo eivät toteudu.
- Kielikoulutuksen resursseja ei hyödynnetä kyllin tehokkaasti.
- Monimediaisia ja joustavia opiskelumuotoja ei hyödynnetä riittävästi.
- Opettajien ja muiden kieliasiantuntijoiden koulutus ei riittävästi vastaa tulevaisuuden haasteisiin.
- Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin tutkimukseen ei panosteta riittävästi eikä uusinta tutkimustietoa hyödynnetä systemaattisesti.
- Kielikoulutuspoliittinen suunnittelu ja päätöksenteko on pirstaleista ja näköalaton.

3.1 KIELIKOULUTUKSEN JATKUMON RAKENTAMINEN

Opetussuunnitelmat, opetuksen toteutus ja kielitaidon arviointi eivät muodosta kyllin hyvää jatkumoa koulutusasteelta toiselle eivätkä myöskään kielestä toiseen. Varhaiskasvatus on osa elinikäistä oppimista, joten kielitietoisuuteen ja monikielisyyteen kasvattaminen tulee aloittaa jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Varhain aloitetulla kielikasvatuksella on tutkitusti kielten opiskelun motivaatiota edistävä vaikutus.

- Opetussuunnitelmat uudistetaan niin, että eri koulutusasteiden ja eri kielten, mukaan lukien äidinkielen, opetussuunnitelmat tukevat toisiaan ja rakentuvat jatkumoksi nykyistä paremmin.
- Kielikasvatus aloitetaan jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Äidinkieltä ja vieraita kieliä tarkastellaan yhdessä osana yksilön monikielistä kieliprofiilia.

- Kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa kielissä hyödynnetään Kielten oppimisen, opetuksen ja arvioinnin yhteistä eurooppalaista viitekehystä (EVK) ja soveltuvin osin Eurooppalaista kielisalkkua.
- Koulutusasteelta toiselle siirryttäessä otetaan huomioon aikaisempi kielikasvatus ja kielikoulutus eri muodoissaan (mukaan lukien kotimaisen kielten kielikylpy, laaja vieraskielinen opetus, suppea vieraskielinen opetus, vapaa-ajalla hankittu kielitaito) ja kehitetään aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisprosesseja.
- Varhaiskasvattajien ja eri koulutusasteiden opettajien koulutusta uudistetaan jatkumo- ja kielikasvatusajattelun mukaisesti.

3.2 MONIKIELISYYDEN JA LAAJAN KIELITAITOVARANNON TURVAAMINEN

Nykyinen kieliohjelma antaa periaatteessa mahdollisuudet monipuoliseen kielivalikoimaan, mutta käytännössä monipuolisuus ei toteudu ja käytännöt ovat selvästi johtaneet kielten opiskelun yksipuolistumiseen.

Perusopetuksessa englanti on lähes poikkeuksetta oppilaiden ensimmäinen vieras kieli, joko siksi, että he ovat sen itse valinneet, tai siksi, että vaihtoehtoja ei ole tarjolla tai muita kieliä kuin englannin valinnoita oppilaita ei ole opetusryhmäksi asti. Vuonna 2005¹ englantia A1-kielenä opiskeli 89,5 %, saksaa 1,4 %, ranskaa 0,8 %, venäjää 0,2 % ikäluokasta. Ruotsinkielisissä kouluissa A1-kielenä suomea opiskelevia oli 91,7 %. Viimeistään viidenneltä luokalta alkavaa vapaaehtoista A2-kieltä opiskelee enää vain vajaat 30 prosenttia peruskoulujen oppilaista.

¹ Tilastot pohjautuvat Opetushallituksen julkaisuun Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2006 (toim. Timo Kumpulainen).

Lukion kielivalinnat ovat kytköksissä perusasteen kielivalintoihin, joten ne noudattavat samaa linjaa. Uusimpien Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2006 suomenkielisen lukiokoulutuksen päättäneistä englantia on opiskellut A-kielenä 99,3 % opiskelijoista, ruotsia 7,7 %, suomea 6,3 %, ranskaa 2,3 %, saksaa 8,9 % ja venäjää 0,65 %. Vain kolme opiskelijaa on suorittanut A-kielen oppimäärän espanjassa ja yksi lukiolainen italiassa. Valinnaisia B2- ja B3-kieliä vähintään kuusi kurssia suorittaneita on yhteensä reilu kolmannes, mutta ero tyttöjen ja poikien välillä on selkeä: tytöistä lähes joka toinen (45 %) mutta pojista vain joka viides (20 %) on opiskellut valinnaisia kieliä.

Nykytilan analyysi osoittaa selvästi, että vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten opiskelu on vähentynyt ja kieltenopiskelu keskeytetään yhä useammin lukiossa. Kurssimuotoinen lukio ja ylioppilastutkinnon hajautus on vähentänyt kieltenopiskelua ja johtanut heikentyneisiin oppimissaavutuksiin. Ongelma näkyy jo selvästi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen arjessa niin ainelaitoksilla kuin kielikeskussissakin.

Ammatillisella toisella asteella opetussuunnitelman perusteet on laadittu A1-kielen ja B2/3-kielen tasoihin opintoihin. Opiskelijan tulee suorittaa jonkin vieraan kielen opintoja 2 ov:n laajuisena. Käytännössä kaikki opiskelevat englantia – myös silloin kuin oppilaalla on perusopetuksessa ollut A-kielenä jokin muu kieli kuin englanti. Valinnaisten kieliopintojen suorittamisessa on suuria koulutusaloittaisia eroja. Monilla aloilla valinnaisia kieliopintoja suoritetaan erittäin vähän. Toisen kotimaisen kielen oppimistulokset ovat heikkoja, koska käytettävissä on vain 1 ov:n laajuinen resurssi. Myös äidinkielen taitojen puolella on selvästi kehittämisen varaa.

Monipuoliset – sekä äidinkielen että vieraiden kielten – viestintätaidot painottuvat entistä enemmän lähes kaikilla työelämän aloilla. Tämä ei kuitenkaan näy korkeakoulututkinnoissa, joissa kieliopinnojen osuus ja painoarvo on varsin vaatimaton. Tällä hetkellä valtaosa kieltenopetuksen resursseista käytetään kotimaisten kielten ja englannin opetukseen, joten mahdollisuudet monipuolisen ja kysyntään nähden riittävän kielivalikoiman tarjoamiseen ovat heikot.

Ongelmaan voidaan puuttua uudistamalla kieliohjelmaa ja kehittämällä erityyppisiä tukitoimia. Koska kieliohjelman uudistamisen vaikutukset ovat hyvin hitaita, seuraavassa esitetään ensin tukitoimia nykyisen kieliohjelman kehittämiseksi.

Nykyisen kieliohjelman tukitoimet

Varhaiskasvatus

- Varhainen vieraiden kielten oppiminen mahdollistetaan ja kannustetaan kuntakohtaisiin ratkaisuihin. Kielikasvatus integroidaan sisältöihin jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Perusopetus ja toinen aste

- Kunnat laativat pitkäjänteisen kieliohjelman, jossa osoitetaan, miten kielikoulutuksen jatkumoajattelu toteutetaan. Koulutuksen järjestäjät pienentävät nykyisiä ryhmäkokovaatimuksia ja turvaavat oppilaille mahdollisuuden valita ns. harvinaisempia kieliä ja jatkaa niiden opiskelua koko perusopetuksen ja toisen asteen ajan. Opetusministeriö määrittelee ryhmäkoon riittävän pieneksi ja oppilaalle subjektiivisen oikeuden ensimmäiseen vieraaseen kieleen koko perusopetuksen ajaksi.

- Kunnat perustavat kiertävien kieltenopettajien virkoja ns. vähemmän opiskeltuihin kieliin. Kielikoulutuksen tarjoajien (esimerkiksi lukion ja aikuiskoulutuksen) välistä alueellista ja seudullista yhteistyötä lisätään.
- Kunnat luovat kouluverkostoja, jotka sitoutuvat järjestämään opetusta pienilläkin opetusryhmillä erityisesti ranskan, saksan ja venäjän kielten opiskelijamäärien lisäämiseksi. Verkostoa koordinoimaan perustetaan kunkin kielen opetukseen ja oppimiseen erikoistunut valtakunnallisesti toimiva resurssikeskus (Saksalainen koulu, Ranskalais-suomalainen koulu ja Suomalais-venäläinen koulu), joka toimii yhteistyössä Opetushallituksen ja kohdemaiden kulttuurikeskusten kanssa. Opetusministeriö kohdentaa hankerahaa verkostojen luomiseen ja toimintaan.
- Lisätään pienten kuntien ja koulujen kielitarjontaa kehittämällä verkko- ja etäopiskelumahdollisuuksia sekä koulujen välistä yhteistyötä. Opetushallitus ja kielten resurssikeskukset yhdessä verkko-opetuksen asiantuntijoiden kanssa kehittävät ja koordinoivat toimintaa ja pyrkivät luomaan uudenlaisia opetusratkaisuja kielten verkko-opetukseen sekä etäopetukseen mutta myös sitä laajemmin.
- Koulut hyödyntävät nykyistä paremmin koulun ulkopuolisia kielenoppimismahdollisuuksia (media, tietoverkot, opintomatkat, leirikoulu, kansainväliset projektit ym.). Suoritusten dokumentoinnissa hyödynnetään soveltuvin osin Eurooppalaista kielisalkkua.
- Opetusministeriö tukee useilla eri kielillä tapahtuvaa vieraskielistä opetusta ja kotimaisten kielten kielikylpyopetusta systemaattisesti ja kieli-kohtaisesti. Kehittämistoimien koordinoinnista vastaa Opetushallitus yhdessä muiden asiantuntijatahojen kanssa.
- Kunnat kehittävät ratkaisuja, jotka tukevat myös suppeaa vieraiden kielten ja muiden oppiaineiden integrointia.
- Kunnat harkitsevat kieli- ja kulttuuripainotteisten koulujen perustamista ja yhteistyön tiivistämistä suurlähetystöjen ja eri maiden kieli- ja kulttuurikeskusten kanssa. Opetusministeriö kohdentaa hankerahaa koulujen perustamiseen.
- Kunnat harkitsevat kieliin erikoistuneiden lukioiden perustamista. Lukioissa on laajan vieraiden kielten valikoiman lisäksi tarjolla laajaa

äidinkielen opetusta. Laajan äidinkielen opetuksen avulla suuntaudutaan jo yleissivistävässä koulutuksessa taitoihin, joita esimerkiksi tulevat toimittajat, kääntäjät, juristit ym. monikielisiin tehtäviin valmistuvat tarvitsevat. Opetusministeriö kohdentaa hankerahaa kielilukuioiden perustamiseen.

Korkea-aste

- Korkeakoulut laativat koko toimintansa kattavat kielistrategiat. Strategioissa huomioidaan kielten koulutuksen sekä opiskelija- ja opettajaliikkuvuuden vaatimusten lisäksi myös työntekijöiden kielelliset oikeudet sekä vieraskielisen opetuksen strategiat.
- Korkeakoulut kiinnittävät sekä opiskelijavalinnoissaan että opetus-suunnitelmatyössään entistä enemmän huomiota kielitaitoon. Monipuolinen kielitaito otetaan huomioon valintakriteerinä ja resursseja ohjataan tarkoituksenmukaisesti monipuolisiin kieliopintoihin.
- Korkeakoulut lisäävät alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä erityisesti vähemmän opiskeltujen kielten tarjonnan järjestämisessä.
- Korkeakoulut kehittävät vieraskielistä opetusta myös muilla kielillä kuin englanniksi. Kehitystyössä otetaan huomioon korkeakoulun vahvuus- alat ja niiden kielitaitotarpeet.
- Korkeakoulut edellyttävät vieraskielistä opetusta antavilta opettajilta opetuskielen taitonsa osoittamista kielitutkinnolla tai muulla tunnus- tettavissa olevalla tavalla.
- Korkeakoulut kiinnittävät erityistä huomiota vieraskielistä opetusta ke- hittäessään opiskelijoiden äidinkielen (suomen tai ruotsin) taidon ke- hittymiseen olennaisena osana asiantuntijoiden kielitaitoa.
- Korkeakoulut järjestävät ulkomaalaisille opiskelijoille riittävästi suomen (ruotsin) kielen opetusta, jotta työllistyminen suomalaisille työmarkki- noille olisi mahdollista.

Aikuiskoulutus

- Harvinaisten kielten ja opinnoissaan pidemmälle ehtineiden opiskelumahdollisuuksia lisätään monimuotoistamalla kieltenopetusta niin, että lähiopetuksen lisäksi tarjolla on enenevässä määrin etäopiskelua, verkko-opiskelua sekä itseopiskelumahdollisuuksia ja työpajatyypistä opiskelua.
- Kielikoulutuksen tarjoajien välistä alueellista ja seudullista yhteistyötä lisätään.

Työelämän kielikoulutus

- Kielikoulutusta suunnitellaan yhdessä työelämän ja kielikoulutuksen asiantuntijoiden kanssa.
- Opetusministeriö valmistelee yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa valtakunnallisen strategian maassa vähemmän opiskeltujen kielten (venäjä, saksa, ranska, espanja) sekä Euroopan ulkopuolisten kielten (arabia, kiina, japani) varannon takaamiseksi.
- Julkishallinto kehittää erityisesti äidinkielen kirjallisen ja suullisen sekä vieraiden kielten suullisen kielitaidon koulutusta.

Kieliohjelman uudistaminen

Edellä esitettyjen tukitoimien lisäksi Kielikoulutuspoliittinen projekti esittää harkittavaksi vaihtoehtoja uudeksi kieliohjelmaksi. Nykyisen kieliohjelman vaihtoehtojen suunnittelussa on otettu huomioon se, että kullakin koulutusasteella tehtävät muutokset vaikuttavat myös seuraavien koulutusasteiden kieliohjelmaan ja viime kädessä Suomen kielitaitovarantoon. Myös nykyinen lainsäädäntö asettaa tiettyjä reunaehtoja kieliohjelman vaihtoehtoilta. Esitetyt vaihtoehdot ovat perustuslain ja kielilain mukaisia.

Asiantuntijatyöryhmän työskentelylle tyypilliseen tapaan projekti-ryhmä analysoi vaihtoehtojen sisältöjä, jatkumoa varhaiskasvatuksesta työelämään, vaikutuksia ja toimintaedellytyksiä sekä vahvuuksia ja heikkouksia **asettamatta vaihtoehtoja paremmuusjärjestykseen**, ja jättää vaihtoehtojen jatkotyöstämisestä päättämisen opetusministeriön tehtäväksi. Projekti-ryhmä esittää, että jatkotyöstämiseen valitut vaihtoehdot pilotoidaan.

Nykyisen kieliohjelman ja vaihtoehtojen kustannuksia projektissa ei ole voitu luotettavasti arvioida, sillä eri toimijatahojen (mm. Kuntaliiton, Opetushallituksen, kuntien opetusviranomaisten) laskentaperusteet vaihtelevat, ja kielikoulutukseen käytettyjen taloudellisten voimavarojen erittely on puutteellista. Tässä tiivistelmässä ja liitteessä 2 vaihtoehtoja on esitelty vain lyhyesti ja keskitytty yleisiin, suuria oppilasjoukkoja koskeviin kieliohjelmiin. Laajemmat analyysit löytyvät loppuraportin perusopetusta ja toista astetta käsittelevästä artikkelista², jossa on kehitelty myös muita, erityisryhmiä koskevia ohjelmavaihtoehtoja.

Vaihtoehdot A-E on suunniteltu silmällä pitäen **suomenkielistä yksikielistä** koulutusta, ja niissä keskitytään vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen yleisiin opetusratkaisuihin. Valtakunnallista kieliohjelmapolitiikkaa pohdittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon myös seuraavat seikat riippumatta valittavasta vaihtoehdosta:

- 1) kaksikielisten oppilaiden mahdollisuus opiskella kahta kieltä äidinkielen laajuisina opintoina
- 2) maahanmuuttajaoppilaiden mahdollisuudet opiskella suomi (ruotsi) toisena kielenä -opintoja sekä omaa äidinkieltään

² Leena Hämäläinen, Tuula Väisänen & Sirkku Latomaa: Perus- ja toisen asteen kielikoulutus: peruskielitaidosta monikielisyteen?

- 3) suppean vieraskielisen opetuksen ja kotimaisten kielten kielikylpy-opetuksen huomioiminen osana kieliohjelmaa
- 4) laajaan vieraskieliseen opetukseen ja kotimaisten kielten kielikylpy-opetukseen osallistuvien oppilaiden mahdollisuudet opiskella vieraan kielen/kielikylpykielen opintoja äidinkielenomaisesti toisena kielenä -oppimäärän mukaisesti.

Kielikoulutuspoliittinen projekti ehdottaa myös, että nykyistä terminologiaa tarkistetaan. Termit A1-kieli, A2-kieli, B1-kieli jne. viittaavat opintojen laajuuteen, joka on määritelty tuntijakopäätöksissä. Toisaalta opetussuunnitelman perusteissa käytetään osaamisen tason määrittelyn apuna Eurooppalaisen viitekehyksen käsitteitä: A1-taso, A2-taso, B1-taso jne. Projektin esittämissä vaihtoehdossa on luovuttu nykyisistä opintojen laajuuteen viittaavista nimikkeistä ja niiden tilalla käytetään nimikkeitä K1-, K2-kieli jne. Numero viittaa siis opintojen aloitusajankohtaan, ei opintojen laajuuteen tai kielten valinnaisuuteen.

Kielikoulutuspoliittisen projektin esittämät kieliohjelmavaihtoehdot ovat:

Vaihtoehto A

- Nykyinen kieliohjelma säilytetään muuten ennallaan, mutta **yhteisten kielten (K1 ja K2) ajankohtaa ja tuntijakoa muutetaan**. Alakoulussa kaikilla olisi kaksi kieltä, ja niiden opiskelu aloitettaisiin viimeistään vuosiluokilla 3 ja 5. Toinen alakoulun yhteisistä kielistä olisi toinen kotimainen kieli, toisen voisi valita vapaasti opetussuunnitelman perusteissa määrittelystä valikoimasta. Yläkoulussa ja toisella asteella olisi lisäksi mahdollisuus opiskella valinnaisia kieliä.

Vaihtoehto B

- Nykyinen kieliohjelma säilytetään muuten ennallaan, mutta **yhteisten kielten (K1 ja K2)** ajankohtaa ja tuntijakoa muutetaan kuten vaihtoehdossa A. Alakoulussa kaikilla olisi kaksi yhteistä kieltä. **Lisäksi lukio-****koulutukseen** sisällytettäisiin **kolmas yhteinen kieli**. Yläkoulussa, lukiossa ja ammatillisella toisella asteella olisi lisäksi mahdollisuus opiskella valinnaisia kieliä.

Vaihtoehto C

- Nykyisen kieliohjelman tuntijako säilyisi. Alakoulun yhteinen kieli alkaisi viimeistään 3. luokalla (K1) ja sen voisi valita nykyisestä valikoimasta. Samoin ohjelmaan sisältyisi edelleen valinnainen kieli (K2) alkaen viimeistään 5. luokalta. Seitsemännellä luokalla yhteiseksi kieleksi **(K3) olisi valittava jokin naapurimaan kieli: ruotsi (ellei jo K1 tai K2), venäjä, norja tai viro**. Yläkoulussa ja toisella asteella olisi edelleen mukana valinnaisia kieliä.

Vaihtoehto D

- **Kaikissa valinnoissa**, sekä yhteisissä että valinnaisissa kielissä, opskeltava **kieli olisi opiskelijan päätettävissä**. Yhteisinä kielinä olisi K1 ja K2, joiden opinnot alkaisivat alakoulussa. Yläkoulussa ja toisella asteella olisi mahdollisuus opiskella valinnaisia kieliä. Jokaisella olisi kuitenkin **subjektiivinen oikeus** aloittaa ruotsin opinnot missä opinpolun vaiheessa hyvänsä.

Vaihtoehto E

- **Kaikilla perusopetuksen oppilailla** olisi ohjelmassa **kolme yhteistä kieltä**: kaksi kieltä alakoulusta (K1, K2) alkaen ja kolmas (K3) yläkoulusta alkaen. Viimeistään kuudennelta luokalta alkava yhteinen **K2-kieli olisi kaikilla ruotsi**, muut valinnat olisivat vapaita.

Vaihtoehtojen tarkempi kuvaus ja arviointi on esitetty liitteessä 2 sekä loppuraportissa.

Ammatillisen toisen asteen kielikoulutus

Keskeinen ongelma ammatillisen toisen asteen kielikoulutuksessa on opetuksen vähäinen määrä ja aliarvostettu asema koulutuksen sisällä. Opetuksessa on myös laadullisesti kehittämisen varaa. Sekä äidinkielen että vieraiden kielten opetuksessa olisi keskityttävä nimenomaan työelämän kielitaidon ja suullisen kielitaidon kehittämiseen.

-
- Opetusministeriö teettää ammatillisen toisen asteen kielikoulutuksen tarjonnasta, valinnoista ja oppimistuloksista valtakunnallisen selvityksen.
 - Selvityksen yhteydessä tehdään yhdessä elinkeinoelämän kanssa osaamistarvekartoitus, joka kattaa erityisesti suorittajatasoisen kielitaidon tarpeet.
 - Selvityksen perusteella harkitaan uudelleen kielikoulutuksen tarpeellinen laajuus ja sisällöt sekä opiskelumuodot. Ammattiaineiden ja kielenopetuksen integrointia ja joustavia opiskelumuotoja lisätään.
 - Opetussuunnitelmien uudistustyössä irrottaudutaan nykyistä selvemmin yleissivistävän koulutuksen opetussuunnitelmien perinteestä ja otetaan lähtökohdaksi työelämän kielitaitotarpeet. Äidinkielessä panostetaan erityisesti tekstitaitojen ja muissa kielissä suullisen kielitaidon opetukseen.

Toinen kotimainen kieli korkeakouluopinnoissa

Suuri osa korkeakouluopiskelijoista ei ole saavuttanut toimivaa peruskielitaitoa (B1), joka on lukion tavoite ja korkeakoulujen alakohtaisten ruotsin opintojen lähtötaso. Sen vuoksi korkeakoulut joutuvat käyttämään yhä enemmän niukoista resursseistaan täydentävään, lukion tietoja paikkaavaan opetukseen, mikä on korkeakoulujen resurssien epätarkoituksenmukaista käyttöä eikä kuulu niiden perustehtävään. Tämä kehitys näyttää edelleen kiihtyvän ruotsin kielen ylioppilastutkinnon valinnaisuuden myötä ja on asettanut korkeakoulut ylivoimaisen ongelman eteen. Kielikeskusten ja ammattikorkeakoulujen keskeinen tehtävä on kuitenkin alakohtaisen kielitaidon opetus. Peruskielitaidon opetus kuluttaa kuitenkin niin paljon resursseja, että alakohtaiseen kielenopetukseen ja laajan kielivalikoiman tarjoamiseen jää niukasti mahdollisuuksia.

- Nykyiset kielitaitovaatimukset **säilytetään ja ruotsin kielen opetukseen suunnataan lisäresursseja**. Korkeakoulut antavat opiskelijavalinnassaan lisäpisteitä ruotsin kielen ylioppilastutkinnon suorittamisesta.
- **Vaihtoehtoisesti nykyisiä ruotsin kielen kielitaitovaatimuksia muutetaan** esimerkiksi seuraavien vaihtoehtojen mukaisesti. Ruotsinkielisissä korkeakouluissa ei puolestaan voida nähdä tarkoituksenmukaiseksi alentaa opiskelijoiden kielitaitovaatimuksia suomen kielen osalta.
 - a) Nykyisiä ruotsin kielen taitovaatimuksia madalletaan ja tarjotaan opiskelijoille mahdollisuus suorittaa viitekehyksen B1-taitotason mukainen oman alan tyydyttävä puheen ja luetun ymmärtämisen taidon tutkinto. Tällöin kaikilla korkeakoulututkinnon suorittaneilla

ei olisi kelpoisuutta julkisiin tehtäviin kaksikielisillä virka-alueilla. Lisäksi vaarana on ruotsin kielen osaamistason madaltuminen entistään.

- b) Opiskelijoille tarjotaan subjektiivinen oikeus valita tutkinnon toiseksi pakolliseksi kieleksi joko ruotsi tai jokin vieras kieli taitotasolla B1. Tällöin kaikilla korkeakoulututkinnon suorittaneilla ei olisi kelpoisuutta valtion virkoihin yksikielisilläkään virka-alueilla ja kieli-taitovaranto supistuu ruotsin kielen osalta. Lisäksi valinnan mahdollisuus on teoreettinen, ellei opiskelijalla ole edeltäviä opintoja muissa vieraisissa kielissä kuin englannissa.

3.3 MAAHANMUUTTAJIEN KIELIKOULUTUS

Lapset ja nuoret

Stakesin laskelmien mukaan yksi varhain, elinkaaren mittaisesti syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin miljoona euroa. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla on muita suurempi riski syrjäytyä yhteiskunnasta. Panostamalla riittävästi ja oikea-aikaisesti maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kielikoulutukseen voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja parantaa nuorten mahdollisuuksia jatkokouluttautua ja työllistyä.

Vaikka **suomi toisena kielenä**³ (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääristä, sillä ei ole samanlaista normitettua asemaa kuin suomi äidinkielenä -oppimäärällä. Perusopetuksen tuntijakoasetuksen sana-

3 Kaikki tässä luvussa mainitut suomi toisena kielenä -koulutukseen liittyvät seikat koskevat myös ruotsinkielisten oppilaitosten ruotsi toisena kielenä -koulutusta.

muodosta käy ilmi, että opetusta **voidaan** antaa suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaisesti. Opetukselle ei ole määritelty **laajuutta** eikä myöskään velvoitetta **erillisestä opetusryhmästä**. S2-opetuksen **rahoituspohja** on epämääräinen: sille ei ole olemassa omaa rahoitusta, vaan opetus järjestetään usein erillisen valtionavustuksen turvin. Tätä määrärahaa ei ole kuitenkaan tarkoitettu varsinaiseen kielenopetukseen vaan kaikkien kouluaineiden tukiopetukseen.

S2-opetuksella on yhtä heikko asema myös lukiossa ja ammatillisella toisella asteella. Opetushallituksen teettämät valtakunnalliset selvitykset perusasteella, lukioissa ja ammatillisella toisella asteella kertovat siitä, että **vain pieni osa S2-oppilaista saa tarvitsemaansa opetusta riittävästi**.

S2-opetuksen lähtökohtana on se, että oppilas, jonka suomen taito ei ole äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla, opiskelee muuta oppimäärää kuin suomi äidinkielenä -oppimäärää. Oppilaan opiskelema oppimäärä määritellään koulussa huolellisen ja monipuolisen arvioinnin perusteella ja merkitään oppilastietojärjestelmään. S2-oppimäärä määritellään jokaisen siihen oikeutetun subjektiiviseksi oikeudeksi; S2-opetuksen tulee olla kaikkien saavutettavissa, asuinpaikasta riippumatta.

- S2-oppimäärän normipohja määritellään lainsäädännössä.
- S2-opetuksen tuntimäärän lähtökohtana on koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärä (42 vvt perusopetuksen aikana). Vähittäinen siirtyminen suomi äidinkielenä -opetukseen mahdollistetaan joustavasti, jos se on oppilaan suomen kielen taidon kehittymisen kannalta mielekäs.

- Varsinaista S2-oppimäärää opiskellaan erillisessä opetusryhmässä; minimiryhmäkooksi määritellään 3 oppilasta kunnassa tai koulussa.
- S2-opetuksen rahoituspohja määritellään uudelleen.

Opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä vuonna 2004 **maahanmuuttajien äidinkieli** siirrettiin opetussuunnitelman perusteiden liitteeksi, ja siten oman äidinkielen opetuksesta tuli koulun ulkopuolista, perusopetusta täydentävää opetusta. Tehty muutos heikensi merkittävästi opetuksen asemaa: siitä ei enää anneta arvosanaa päättöarvioinnissa, ja on vaarana, että opetusta järjestetään ja valitaan aiempaa vähemmän. Muutos on ristiriidassa kotouttamislaissa ja maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa esitettyjen tavoitteiden sekä yhdenvertaisuuslain kanssa.

- Maahanmuuttajien äidinkieli palautetaan opetussuunnitelman perusteisiin ja sisällytetään vastaisuudessa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen muu oppilaan äidinkieli -oppimäärään. Näin oppimäärä on osa perusopetuksen päättöarviointia, ja oppilailla on mahdollisuus dokumentoida kielitaitonsa. Opetukselle annetaan sama oppimäärän asema myös toisella asteella.
- Oman äidinkielen opetuksen rahoituspohjaa tarkistetaan, ja opetuksen tuntimäärää lisätään: opetusta tarjotaan erityisesti opinpolun alkuvaiheessa nykyisten 2 tunnin sijaan 3 tuntia viikossa. Lisäys mahdollistaa muun muassa sen, että oman äidinkielen opetuksella voidaan nykyistä paremmin tukea eri oppiaineiden sanaston ja käsitteiden omaksumista.

Aikuiset

Koko kotoutumiskoulutusjärjestelmä on hyvin hajanainen, ja sitä leimaavat viranomaisten väliset koordinaatio-ongelmat. Kotouttamiskoulutuksesta tehtyjen selvitysten mukaan koulutuksessa ei huomioida riittävästi eri maahanmuuttajaryhmien tarpeita suomen kielen opetuksessa. Koulutuksen keskeisiä ongelmia ovat riittämätön kurssitarjonta, jatkuvuuden puute ja alueellinen eriarvoisuus. Koulutuksessa ei useinkaan saavuteta sellaista kielitaitoa, jota tarvitaan työelämässä.

-
- Aikuisten kotoutumiskoulutusjärjestelmää kehitetään: selkiinnytään opetus- ja työhallinnon väliset vastuut ja rahoitus.
 - Aikuisille tarkoitettua kielikoulutusta laajennetaan maahanmuuton alkuvaiheessa ja pyritään takaamaan opetuksen jatkuvuus ja alueellinen tasa-arvo.
 - Koulutuksessa otetaan huomioon nykyistä paremmin opiskelijoiden tarpeet ja opiskeluedellytykset. S2-koulutusta tarjotaan kielen oppimisen eri vaiheissa siten, että myös toiminnallisen kielitaidon tason saavuttaneilla (YKI 3, B1) olisi edelleen mahdollisuus kehittää kielitaitoaan ja lisätä siten koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiaan.
 - Kielikoulutusta kehitetään onnistuneiden kokeiluhankkeiden (esim. Majakka-Beacon) viitoittamaan suuntaan siten, että se valmentaa nykyistä paremmin työelämään ja samalla tukee maahanmuuttajien työllistymistä.

Erityisryhmät

Kaikki maahanmuuttajat eivät pääse osallisiksi kielikoulutuksesta samaan aikaan kuin muut. Erityisryhmiä ovat muun muassa perusopetuksen loppuvaiheessa maahan tulleet nuoret, luku- ja kirjoitustaidottomat aikuiset sekä työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt kuten kotiäidit ja ikääntyneet henkilöt.

-
- Erityisryhmille tarjotaan ajallisesti joustavia opetusmalleja ja muita tukitoimia. Mallit sisältävät nuorten ja aikuisten tarpeisiin räätälöityä tukea S2-koulutuksessa ja tarpeen mukaan myös omakielistä aineen- ja tukiopetusta. Valmistavaa opetusta laajennetaan ja kehitetään lukioasteelle ja ammattikorkeakouluihin.

3.4 KIELITAIDON ARVIOINTI

Kielenopetuksen ja kielitaidon arvioinnin perusteet ovat muuttuneet viime vuosina huomattavasti. Uudet vieraiden kielten perusopetuksen ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmat perustuvat pitkälti taitotasoajatteluun ja määrittelevät kriteerit eri taitotasoille, mikä on entiseen verrattuna taitolähtoisempää ja erityisen tärkeä askel kohti pedagogisempaa, läpinäkyvämpää ja eettisempää arviointia. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, etteivät yhteiset opetussuunnitelmat takaa yhdenmukaista arviointia. Opettajien taitokäsitykset ja arviointipainotukset näyttävät vaihtelevan,

ja kriteeriviitteisen arvioinnin vaatima ajatus- ja toimintatapojen muutos ei ylety vielä käytänteisiin asti. Epäyhtenäisyys sekä koulukohtaisuus arvioinnissa korostuvat varsinkin nivelvaiheissa, kun siirrytään perusopetuksesta lukio-opetukseen tai ammatillisiin opintoihin tai kun siirrytään ammatillisista opinnoista työelämään.

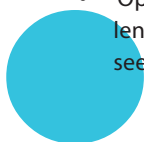
Vieraiden/toisen kielen ja äidinkielen taidon arvioinnin olisi tarkoituksenmukaista muodostaa jatkumo, jossa taidon eteneminen näkyisi sitä mukaa, kun taito kasvaa. Ongelmana on muun muassa se, että äidinkielen ja vieraiden kielten arviointi on toteutettu täysin irrallaan toisistaan ja eri lähtökohdista. Vieraiden kielten arviointi perustuu taitotasojatteluun, mutta äidinkielessä vastaavaa ajattelua ei ole Suomessa kehitetty vielä lainkaan.

Toinen ongelma on se, että nyt taitotasojatteluun perustuvaa jatkumoa on laadittu perusopetuksen ja lukio-opetuksen välille mutta sen pitäisi elinikäisen oppimisen ajattelun mukaisesti olla pidempikaarinen. Kielenopiskelun pitäisi jatkua perusopetuksen jälkeen saumattomammin niin, että ammatillisissa ja korkeakouluopinnoissa kielitaitoa lähdetäisiin joko monipuolistamaan samalla taitotasolla tai parantamaan sitä sen mukaan, millaista kielitaitoa koulutuksen mukaisessa ammatissa tarvitaan. Sama asteikko toimisi kielitaidon riittävyttä määriteltäessä myös työelämässä. Jos asteikko olisi konkreettinen ja taitotasot kuvattaisiin maamerkein, kielitaidon riittävyyden määrittely eri aloilla erityyppisissä työtehtävissä olisi mahdollista. Asteikon mukainen kielitaito voitaisiin ilmoittaa työpaikkailmoituksessa muiden vaatimusten kanssa.

Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteistä eurooppalaista viitekehystä (EVK) hyödynnetään mahdollisimman laajasti suomalaisessa kielikoulutuksessa.

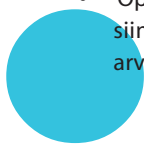
- Viitekehysajattelua hyödynnetään kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa kielissä.
- Opetusministeriö perustaa projektin, jonka tehtävänä on vieraan kielen tarpeisiin laaditun viitekehysten soveltaminen äidinkielen opetukseen ja taidon arviointiin.

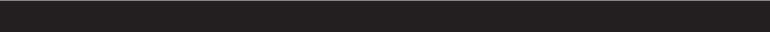

Eurooppalaista kielisalkkua (EKS) hyödynnetään soveltuvin osin suomalaisessa kielikoulutuksessa.

- Opetusministeriö asettaa asiantuntijaryhmän tarkistamaan jo kehitetyt suomalaiset EKS:n mukaiset vieraiden kielten kielisalkut, jotta suomalaiselle versiolle saadaan Euroopan neuvoston akkreditointi ja lupa viralliseen käyttöön.
- Opetusministeriö perustaa projektin soveltamaan vieraan kielen tarpeisiin laadittuja kielisalkkuja myös äidinkielen oppimisen, opetuksen ja arvioinnin tarpeisiin.

Suullisen kielitaidon asemaa vahvistetaan opetuksessa ja arvioinnissa.

-
- Selvitetään mahdollisuutta antaa suullisesta kielitaidosta erillinen arvosana tai kielitaitoprofiili (suullinen ja kirjallinen kielitaito) perusasteen ja toisen asteen päättötodistuksessa (sekä äidinkiessä että vieraissa kielissä).
 - Selvitetään mahdollisuuksia täydentää kansallisia tutkintoja ja kokeita (ylioppilastutkinto, peruskoulun valtakunnalliset kokeet) suullista kielitaitoa arvioivilla osilla.
-

Kansallisia tutkintoja ja kokeita ajanmukaistetaan erityisesti suhteessa uusiin opetussuunnitelmiin ja Eurooppalaiseen viitekehykseen. Niiden tuloksia hyödynnetään kielikoulutuksen tutkimuksessa ja suunnittelussa nykyistä enemmän.

-
- Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten ylioppilastutkintoa kehitetään niin, että se sopii uusien opetussuunnitelmien kriteerivitteiseen taitotasojatteluun. Harkitaan vakavasti, onko lainkaan perusteita jatkaa suhteellista, normivitteistä arviointia.
 - Kielten kokeiden rakennetta uudistetaan: pitkien ja lyhyiden kielten kokeet voisivat olla osittain erilaisia myös rakenteeltaan; erillisen sa-

nasto- ja rakennekokeen tarpeellisuus selvitetään; kirjoittamisen koe muokataan kommunikatiivisemmaksi.

- Selvitetään äidinkielen kokeen arvioinnin osuvuutta ja luotettavuutta sekä suhdetta opetussuunnitelmiin.
- Valtakunnallisia kokeita ja oppimissaavutusten arviointeja kehitetään niin, että niiden laatu on mahdollisimman korkea eri testikerroilla, tulokset ovat vertailukelpoisia ja niistä voidaan antaa opettajille ja oppilaille nykyistä yksityiskohtaisempaa ja monipuolisempaa palautetta.
- Valtakunnallisten kokeiden aineistoista kootaan tutkijoiden käytössä oleva korpus, joka sijoitetaan Yhteiskunnalliseen tietoaarkistoon.
- Selvitetään työnjako Opetushallituksen ja Koulutuksen arviointisihteeristön välillä kielikoulutuksen oppimistulosten arvioinnissa. Arvioinneissa käytetään nykyistä laavammin kielitaidon arvioinnin asiantuntemusta hyväksi.

Suomi osallistuu kansainvälisiin kielitaidon arviointihankkeisiin.

-
- Opetusministeriö ja Opetushallitus pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan OECD:hen, jotta se aloittaisi myös vieraiden kielten kansainväliset saavutustutkimukset.
 - Suomi osallistuu EU:n kielitaitoindikaattoritutkimuksiin.

3.5 KIELIASIANTUNTIJOIDEN KOULUTUS

Kieliaineiden valikoimalla eri yliopistoissa on pitkälti historialliset syyt. Kielivalikoimaa ja koulutuksen volyymia ei ole suunniteltu valtakunnallisesti, eikä kattavia kieliasiantuntijoiden tarveselvityksiä ole opettajakoulutusta lukuun ottamatta tehty.

Kieliaineissa on edelleen monia oppiaineita, jotka toimivat muutama professorin ja lehtorin työpanoksella, jolloin resursseja tutkimustyöhön on tarjolla niukasti. Ratkaisun tähän toisivat joko pienten oppiaineiden lisäresursointi tai olemassa olevien resurssien keskittäminen valtakunnallisesti vain osaan yliopistoista. Keskittämisen vaarana on alueellisen kielivalikoiman supistuminen, jolla on haittavaikutuksia myös muiden pääaineiden tutkintojen sisältöön. Toiminnallisesti järkevä ratkaisu voisi olla myös yliopistojen nykyistä selkeämpi profiloituminen erityyppisten kieliasiantuntijoiden kouluttamiseen.

Opintojen viivästyminen ja keskeyttäminen sekä opiskeltavan alan vaihto ovat kieliaineissa tavallisia ja valmistumisajat ovat melko pitkiä. Opintojen viivästyymiseen on monia syitä, joista kielitaidon lähtötason alhaisuus ja ammattikuvan epämääräisyys ovat keskeisiä.

- Opetusministeriö teettää laaja-alaisen selvityksen kieliaineiden asiantuntijoiden tarpeesta yhteiskunnassa. Sen pohjalta arvioidaan yliopistojen kieliaineiden opetustarjonta ja kielivalikoima.
- Kielten ainelaitokset profiloituvat nykyistä selkeämmin (esimerkiksi opettajankoulutus, kääntäjien ja tulkkien koulutus, muiden kieli- ja kulttuuriasiantuntijoiden koulutus). Profileituminen suunnitellaan valta-

kunnallisena yhteistyönä sekä valtakunnalliset että alueelliset osaamistarpeet ja yliopistojen oppiainevalikoimat huomioiden.

- Korkeakoulut harkitsevat myös panostusta laadukkaisiin ja uudella tavalla profiloituihin sivuainekokonaisuuksiin, joita tarjotaan muiden kuin kieliaineiden opiskelijoille. Kokonaisuudet kehitetään kielten ja muiden ainelaitosten sekä kielikeskusten yhteistyönä ja osa korkeakouluista voisi erikoistua niihin.
- Ainelaitokset selkiyttävät kieliasantuntijuuden käsitettä ja ottavat opetussuunnitelmia laatiessaan entistä paremmin ja monipuolisemmin huomioon yhteiskunnan kieliasantuntijuuden tarpeet (esimerkiksi kieli-teknologia, sanakirjatyö, tekninen kirjoittaminen, kielikonsultointi, kieli-politiikka, kielikoulutuspolitiikka ja -suunnittelu).
- Laitokset tehostavat opinto-ohjaustaan ja kannustavat myös innovatiivisiin ja monipuolisiin sivuainevalintoihin. Työ- ja projekti-harjoittelua ja pro gradu -tutkielmien tekemistä toimeksiantoina lisätään.
- Opiskelijoiden kielitaidon lähtötason nostamiseksi suunnitellaan erillisiä valmentavia opintokokonaisuuksia yhteistyössä kielikeskusten kanssa. Valmentavaa opetusta voisivat järjestää myös esimerkiksi kansan-opistot, joiden kanssa yliopistojen ainelaitokset voisivat yhdessä suunnitella propedeuttista opetusta.
- Opiskelijoiden äidinkielen taitoon kiinnitetään erityistä huomiota sekä kielikeskusopetuksessa että ainelaitosten omassa opetuksessa.

Jatkokoulutus

Kielten tohtoreiden työllistyminen yrityksiin ja julkiselle sektorille korkeakoululaitoksen ulkopuolelle on toistaiseksi ollut vähäistä. Erityisesti englannin ja suomen kielissä on vaarana ylikoulutus, mikäli yliopistojen

ulkopuoliset työmarkkinat eivät ala työllistää kieliaineiden tohtoreita selvästi nykyistä enemmän. Ranskan kielessäkin virkoja vapautuu selvästi vähemmän kuin tohtoreita tulee työmarkkinoille. Sen sijaan ruotsin ja saksan kielissä avoimeksi tulevia yliopistovirkoja on enemmän kuin tohtori-resursseja.

- Jatkokoulutuksen tarpeista ja painotuksista tehdään selvitys. Tohtori-koulutukseen valinnassa otetaan nykyistä paremmin huomioon eri alojen tohtoritarve.
- Koulutuksen järjestämistä verkostomallisena myös varsinaisten tutkija-koulujen ulkopuolella kehitetään.
- Jatkokoulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota tutkimusaiheiden valintaan ja jatkotutkintoon kuuluvien muiden opintojen sisältöön, jotta mahdollistettaisiin tohtoreiden parempi sijoittuminen myös yliopisto-
jen ulkopuolelle.
- Yliopistoihin ja alan tutkimuslaitoksiin perustetaan lisää post doc -virkoja, ja muutetaan esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viroista nykyistä suurempi osa tohtoritasoisiksi.

3.6 OPETTAJANKOULUTUS

Rakenteellinen kehittäminen

Opettajankoulutuksen valtakunnallisen suunnittelun ja opiskelijoiden työllistymisen kannalta on olennaisen tärkeää, että koulutuksen volyymit

suunnitellaan todellisen tarpeen mukaisesti. Kielten opettajatarpeita on yleensä selvitetty erityisesti perusasteen ja lukion aineenopettajakoulutuksen näkökulmasta. Kielten opettajia tarvitaan kuitenkin enenevässä määrin myös muilla koulutusasteilla, mikä on otettava koulutuksen suunnittelussa huomioon. Lisäksi opettajankoulutuksen resurssit ja opetustarjonta jakaantuvat epätarkoituksenmukaisesti. Joissakin yliopistoissa tarjolla olevat opettajankoulutuksen kiintiöpaikat ovat kysyntään nähden täysin riittämättömiä, kun taas muualla kiintiöihin jää vuosi toisensa jälkeen tilaa.

- Opetusministeriö teettää kielten opettajien tarpeesta kaikki koulutusasteet kattavan, laaja-alaisen selvityksen, joka sisältää myös suomi ja ruotsi toisena kielenä -opettajien, oman äidinkielen opettajien, kotimaisten kielten kielikylpyopettajien sekä vieraskielistä opetusta antavien opettajien tarpeen kartoituksen. Selvitystä ei tehdä pelkästään eläköitymisennusteiden avulla vaan pohjaksi tarvitaan muun muassa laaja kysely kuntiin ja eri koulutusasteiden oppilaitoksiin.
- Selvityksen jälkeen opetusministeriö luo pysyvän järjestelmän opettajatarpeen ennakkointiin ja seurantaan. Näin mahdollistetaan pitkäkestoiset päätökset kiintiöstä sekä tutkinnon aikaisiin että niiden jälkeisiin pedagogisiin opintoihin.
- Selvityksen pohjalta opetusministeriö laatii yhteistyössä yliopistojen kanssa valtakunnallisen suunnitelman kielten opettajien koulutuksen laajuudesta, jakaantumisesta eri kieliin ja eri koulutusasteille.
- Suunnitelmaan sisällytetään myös ehdotus työnjaosta eri yliopistojen välillä. Tämä mahdollistaa yliopistojen erikoistumisen tiettyjen kielten, suomi (ruotsi) toisena ja vieraana kielenä opettajien, tietyn koulutusasteen tai koulutusmuodon (kotimaisten kielten kielikylpy, vieraskielinen opetus) opettajien kouluttamiseen.

- Lisäksi selvitetään ammatillisten opettajakorkeakoulujen roolia erityisesti ammatilliseen koulutukseen suuntautuvien kieltenopettajien koulutuksessa.
- Opetusministeriö ja yliopistot harkitsevat, voidaanko opettajankoulutusta keskittää valtakunnallisesti vain tiettyihin yliopistoihin. Näin muut yliopistot voisivat keskittää voimavarojaan muiden kieliasiantuntijoiden koulutukseen.

Suomi toisena kielenä -opettajien koulutus

Perusopetuksessa ja toisella asteella S2-opetusta antavien opettajien kelpoisuusehdot on säädetty samoiksi kuin äidinkielen ja kirjallisuuden opettajilla. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan pätevyys vailla perehtymistä suomeen toisena kielenä ja kielitaidon arviointiin ei kuitenkaan takaa opetustyön edellyttämää osaamista. Valmistavan opetuksen opettajille ei ole määritelty kelpoisuusehtoja, ja tehtävässä toimivien opettajien koulutustaustat vaihtelevat suuresti.

- S2-opettajina toimivien kelpoisuusehdot määritellään uudelleen mahdollistamalla erilaiset, työnkuvan kannalta relevantit aineyhdistelmät. Valmistavan opetuksen opettajille määritellään kelpoisuusehdot samoin periaattein.
- Opettajankoulutusta resursoidaan siten, että turvataan riittävä määrä S2- ja R2-opetukseen erikoistuneita opettajia eri koulutusasteille. Opettajakoulutettaville määritellään itsenäiset kiintiöt irrallaan muiden aineiden kiintiöistä.

- Alan opettajankoulutus keskitetään esimerkiksi kahteen tai kolmeen yliopistoon. Valinnan kriteerinä käytetään yliopistojen panostusta alan tutkimukseen ja kehittämistyöhön ja toisaalta yliopiston edellytyksiä tarjota monipuolisia harjoittelumahdollisuuksia eri koulutusasteilla.

Maahanmuuttajien oman äidinkielen opettajien koulutus

Suuri osa oman äidinkielen opettajista toimii tehtävässään vailla muodollista kelpoisuutta. Oman äidinkielen opettajille ei ole määritelty kelpoisuusehtoja, eikä heitä varten ole omaa kouluttautumisväylää. Vain pieni osa omassa maassaan opettajankoulutuksen hankkineista on voinut pätevoitää suomalaisen koulun opettajan tehtäviin. Pätevöitymiskoulutus on toistaiseksi ollut satunnaista, ja se on perustunut erilaisiin hankerahoituksiin.

- Oman äidinkielen opettajien kelpoisuusehdot määritellään, ja opettajille kehitetään kouluttautumisväylä jonkin korkeakoulun yhteyteen. Työkokemusta jo hankkineille räätälöidään oma pedagogisten opintojen suoritustyyppi (ns. työssäoppimisen malli).
- Omassa maassaan opettajankoulutuksen hankkineille oman äidinkielen opettajille järjestetään yhtenäinen täydennyskoulutus, jonka avulla he voivat pätevoitää suomalaisen koulun opettajaksi.

Opettajankoulutuksen sisällöllinen kehittäminen

Kielten opettajankoulutuksen sisällöt, toteuttamistavat ja yhteistyön toimivuus ainelaitosten ja opettajankoulutuslaitosten välillä vaihtelevat yliopistoittain. Näin opettajat saavat varsin erilaiset valmiudet työhönsä eri yliopistoissa.

Nykyinen kielten opettajien koulutus on painottunut nimenomaan yleissivistävän puolen koulutukseen. Opettajankoulutuksen tulisi kuitenkin vastata myös muiden koulutusasteiden ja laaja-alaistuvan opettajan työn tarpeisiin.

- Ainelaitokset ja opettajankoulutuslaitokset lisäävät yhteistyötään. Ainelaitokset tarjoavat opettajaksi valmistuville ainelaitoksilla pedagogisesti suuntautuneita sisältövaihtoehtoja ja tukevat opinnäytetöiden aihevalinnoilla opettajaksi kasvamista. Opettajankoulutuslaitokset huolehtivat yleisen kasvatustietämisen lisäksi erityisesti kielikasvatuksen pedagogisista sisällöistä.
- Opetussuunnitelmia uudistetaan niin, että monikulttuurisuuden, monimediaisuuden ja erilaisten oppijoiden opettamiseen liittyvät näkökulmat realisoituvat myös opettajankoulutuksen omissa työtavoissa.
- Aineenopettajat valitaan pääsääntöisesti suoravalinnan kautta, sillä se mahdollistaa eheän opintopolun rakentamisen ja paremman opintojen suunnittelun ja aikataulutuksen. Tästä huolimatta pidetään yllä koulutuksen joustavuutta muun muassa takaamalla tietty kiintiö ns. aineenopettajien erillisiin opintoihin.
- Opettajankoulutuksen sisältöjä ja siihen liittyvää harjoittelua kehitetään niin, että opiskelijoilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet erikoistua myös esimerkiksi varhaiseen, aikuisten ja erityisalojen kielenopetukseen ja suomi (ruotsi) toisena ja vieraana kielenä -opetukseen.

- Rakennetaan nykyistä systemaattisempi järjestelmä harjoittelukoulujen ja kenttäkoulujen yhteistyöhön. Opetusharjoittelun kustannukset selvitetään valtakunnallisesti ja tehdään yhteiset periaatteet kenttäkoulujen ohjausvastuun resursoinnista. Huolehditaan ohjaavien opettajien ammattitaidosta ja täydennyskoulutuksesta.
- Parannetaan aineenopettajakoulutettavien mahdollisuuksia saada luokanopettajapätevyys ja tiivistetään yhteistyötä luokanopettaja- ja aineenopettajakoulutusten välillä.
- Varhaiskasvattajien ja luokanopettajien koulutuksessa lisätään äidin-kielen ja muiden kielten kielikasvatukseen liittyviä opintoja. Muiden kuin kieliaineiden aineenopettajien koulutukseen lisätään kieliopintoja ja kannustetaan uudenlaisiin aineyhdistelmiin, jotta vieraalla kielellä opettamisen tasoa voidaan nostaa.

Opettajien täydennyskoulutus

Opettajien täydennyskoulutusta arvioineissa raporteissa tuodaan esille huoli täydennyskoulutuksen alueellisen ja sisällöllisen tasa-arvon toteutumisesta. Myös tarjolla olevan koulutuksen laadunvarmistuksessa ja vaikuttavuudessa on parannettavaa.

Suuri osa tarjolla olevasta täydennyskoulutuksesta on nykyisin yksilö- ja kurssilähtöistä, enimmäkseen 1–5 päivää kestävää koulutusta. Täydennyskoulutus olisikin nähtävä huomattavasti nykyistä laajemmin yksilön ja työyhteisön kehittämiseen pyrkivänä pitkäkestoisena toimintana. Täydennyskoulutuksen nykyinen rahoitusjärjestelmä on myös omiaan lisäämään pirstaleisuutta, sillä se suosii lyhytkestoista koulutusta. Täydennyskoulutuksen tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon koulujen ja opettajien tarpeet.

-
- Täydennyskoulutuksen resurssit suunnataan pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen.
 - Täydennyskoulutukselle laaditaan pitkäjänteinen suunnitelma, joka pohjautuu tarvekartoituksiin. Kartoituksia toistetaan säännöllisin väliajoin.
 - Erityisesti opettajankoulutukseen profiloituneille yliopistoille annetaan nykyistä suurempi rooli täydennyskoulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Myös ammatillisten opettajakorkeakoulujen roolia ammatillisen koulutuksen kielenopettajien täydennyskouluttajana selvitetään.
 - Täydennyskoulutus suunnitellaan sisällöllisesti ja organisoidaan uudelleen niin, että koulutus nähdään osana opettajien jatkuvaa ammattitaidon ylläpitoa. Mentoroinnista ja työssäoppimisesta tehdään osa täydennyskoulutusprosessia ja siihen osallistuminen nähdään opettajien oikeutena ja velvollisuutena tiettyjen työssäolovuosien jälkeen. Uudentyyppinen täydennyskoulutusmalli pilotoidaan ja sen pohjalta kehitetään valtakunnallinen malli.
 - Opettajien oman kielitaidon ylläpitoa ja kehittämistä tuetaan hyödyntämällä erilaisia vaihtomahdollisuuksia ja kansainvälisiä verkostoja. Opettajille järjestetään mahdollisuuksia kehittää omaa kielitaitoaan säännöllisesti esimerkiksi kohdekielellä tapahtuvan koulutuksen kautta.
 - Opettajankouluttajille, harjoittelukoulujen ja kenttäkoulujen opettajille järjestetään säännöllisesti täydennyskoulutusta.

3.7 KIELIKOULUTUSPOLIITTINEN SUUNNITTELU JA PÄÄTÖKSENTEKO

Kielikoulutuspoliittisen projektin työskentelyn yhteydessä on käynyt entistäkin selvemmäksi, että ilman valtakunnallista koordinoitua ja kehittämistyön vetovastuun keskittämistä Suomi ei selviä niistä haasteista, joita nyky-yhteiskunta kielikoulutuksen kehittämiseksi asettaa. Nykytilanteessa kielikoulutus ei ole vain kansallinen asia vaan mitä suurimmassa määrin Euroopan yhteinen asia. Toimijoita ja vaikuttajia on nykyisin kielikoulutuksen kentällä niin suuri määrä, että ilman panostusta alan asian- tuntuuteen, tutkimukseen ja yhteiseen koordinointiin kielikoulutuksen jär- kevä kehittäminen ei ole mahdollista.

Mikäli tavoitteena on, että Suomen kielikoulutus vastaa yhteiskun- nan ja yksilöiden tarpeisiin ja on toteutettu taloudellisesti ja tasa-arvoisesti, on kielikoulutusta tarkasteltava kokonaisuutena. Näin taataan kieli- koulutuksen jatkuvuus ja mahdollistetaan oppimistulosten ja kieli- koulutuksen vaikuttavuuden arviointi. Koordinoitu kielikoulutuspoliittinen suunnittelu ja päätöksenteko edesauttavat maan kielitaitovarannon nyky- tilan ja tulevaisuuden tarpeiden arviointia. Pelkkä hallinnollinen koordi- nointi ei kuitenkaan riitä, sillä on ensiarvoisen tärkeää, että kieli- koulutuksen suunnittelu ja kielikoulutuspoliittiset päätökset pohjautuvat vankkaan tutkimustietoon.

- Selkiytetään opetusministeriön, Opetushallituksen, Koulutuksen arviointineuvoston ja -sihteeristön sekä muiden alan toimijoiden vas- tuita ja toimenkuvia kielikoulutuksen kattavan ja laaja-alaisen kehittä- misen turvaamiseksi.

- Opetusministeriöön perustetaan kielikoulutuksen erikoisasiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu koordinoita Suomen kielikoulutuspolitiikkaa sekä ottaa aktiivisesti osaa EU:n, Euroopan neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston kielikoulutusta linjaavien toimielinten toimintaan.
- Opetusministeriö asettaa asiantuntijaryhmän laatimaan kielikoulutuspolitiikan maakohtaisen ohjelman (*Language Education Policy Profile*), joka auditoidaan Euroopan neuvostossa.
- Kielikoulutuspolitiikan kansallista ja kansainvälistä koordinoitua ja tutkimusta kehitetään siten, että johonkin yliopiston tutkimuslaitokseen perustetaan kielikoulutuspolitiikan yksikkö, joka vastaa kielikoulutuspolitiikan tutkimuksesta ja alan tutkijoiden jatkokoulutuksesta. Yksikkö kehittää myös kielipolitiikan ja kielisuunnittelun standardeja ja toteuttaa erilaisia kansallisia selvityksiä ja tutkimuksia kielikoulutuksen nykytilasta, kielitaidon kehittymisestä, koulutuksen vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Yksikkö toimii yhteistyössä opetusministeriön erityisasiantuntijan kanssa.
- Käytännön kielenopetuksen, vieraskielisen opetuksen ja kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen kehittämistä ja tukemista varten perustetaan valtakunnallinen yksikkö, joka toimii Opetushallituksen alaisuudessa ja tiiviissä yhteistyössä koulujen, yliopistojen ja eri kieli- ja kulttuuriedustustojen kanssa. Yksikkö koordinoi kielikohtaisten resurssikeskusten toimintaa, käynnistää kehittämishankkeita ja toimii tiedotus- ja konsultointipisteenä sekä tarjoaa oppimateriaalitukea eri koulutusasteiden oppilaitoksille.

LIITE 1. Kielikoulutuspoliittisen projektin jäsenet

Kielikoulutuspoliittinen projekti 2005–2007

Rahoittaja: OPM, Jyväskylän yliopisto

Koordinoija: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Projektin johtajat:

Emeritusprofessori *Kari Sajavaara*, Jyväskylän yliopisto (1.12.2005–24.10.2006)

Professori *Minna-Riitta Luukka*, Jyväskylän yliopisto (25.10.2006–30.4.2007)

Projektin jäsenet:

Lehtori *Ullamaija Fiilin*, Helsingin yliopisto

Koulutussuunnittelija *Kim Haataja*, Opetusalan koulutuskeskus, Tampere

Professori *Jukka Havu*, Tampereen yliopisto

Yksikön johtaja *Pirjo Hiidenmaa*, Suomen Akatemia

Lehtori *Leena Hämäläinen*, Tampereen ammattiopisto

Yliopettaja *Taina Juurakko-Paavola*, Hämeen ammattikorkeakoulu

Lehtori *Sirkku Latomaa*, Tampereen yliopisto

Korkeakouluneuvos *Anita Lehikoinen*, opetusministeriö

Opetusneuvos *Armi Mikkola*, opetusministeriö

Professori *Pirkko Muikku-Werner*, Joensuun yliopisto

Professori *Arto Mustajoki*, Helsingin yliopisto

Opetusneuvos *Kalevi Pohjala*, Opetushallitus

Professori *Riitta Pyykkö*, Turun yliopisto

Toimistopäällikkö *Mikael Reuter*, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Asiantuntija *Anu Sajavaara*, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ylitarkastaja *Pirkko Sartoneva*, Opetushallitus
Professori *Kaj Sjöholm*, Åbo Akademi, Vaasa
Tutkija *Peppi Taalas*, Jyväskylän yliopisto
Erikoistutkija *Mirja Tarnanen*, Jyväskylän yliopisto
Johtaja *Ulla-Kristiina Tuomi*, Helsingin yliopisto, Kielikeskusten johtajien
neuvosto
Apulaisrehtori *Tuula Väisänen*, Suomalais-venäläinen koulu, Helsinki

Projektin sihteerit

Erikoistutkija *Sari Pöyhönen*, Jyväskylän yliopisto (vastuullinen sihteeri)
Mailis Salo, Jyväskylän yliopisto (tutkimussihteeri)
Teija Kyllönen, Jyväskylän yliopisto (projektisihteeri)
Anna Keränen, Jyväskylän yliopisto (projektisihteeri)

Projektin kotisivut: <http://www.jyu.fi/kiepo>

LIITE 2. Kieliohjelmavaihtoehdot (suomenkieliset koulut, yksikielinen opetus)

Lyteneiden seilytyset:		K1, K2, K3 = kieliohjelmassa olevat yhteiset ja valinnaiset kielet. Numero viittaa opintojen aloitusajankohtaan, ei opintojen laajuuteen. Vt = vuosiwikkolunimäärä; yht. = koko ikäluokalle kullakin asteella yhteinen kiel; valinn. = valinnainen kiel.									
Varhais- kasvatust/ esiovetus	Kaikkasa vaihtoehoissa (A-E): Kielikasvatust aloitetaan ja varhaiskasvatustussa ja esiovetustussa. Lapsen ja alueen kiel- ja kulttuuriympäristön tutustutuan systemaattisesti sekä luodaan lapselle mahdollisuksia kohdata monikielisyttä ja monikulttuurisuutta ympäristössään. Kielilliseen taitoisuuteen ja monikielisyteen kasvattaminen tapahtuu suunnitelmallisesti osana kunnan kieliohjelmata siten, että perusopetuksessa otetaan huomioon esim. kielikyövetustukseen ja vieraskieliseen väntais- ja esiovetustukseen osallistuneiden lasten opintoilut.	A = toinen kotimainen varhennettu, uusi tuntiako		B = varhennettu, tuntiako, lukio- opintoissa yhteinen kielii lisää		C = naapurikielii-malli		D = tuntiako, vapaaa valinta		E = perusopetuksessa 3 kielii, yksi laso ruotsia kaikkile	
		• yht. K1: vim. 3. lk. 12 vt (en. sa. ra. ve) • yht. K2: vim. 5. lk. 10 vt (ru) • valinn. K3: yläkoulussa, 4 vt (en. sa. ra. ve, esp. ita)	• yht. K1: vim. 3. lk. 12 vt (en. sa. ra. ve) • yht. K2: vim. 5. lk. 10 vt (ru) • valinn. K3: yläkoulussa, 4 vt (en. sa. ra. ve, esp. ita)	• yht. K1: vim. 3. lk. 16 vt (en. ru. sa. ra. ve) • valinn. K2: vim. 5. lk. 12 vt (en. ru. sa. ra. ve) • yht. K3: yläkoulussa, 6 vt (naapurikieli ru. ve. no. vi) • valinn. K4: yläkoulu, 4 vt (en. sa. ra. ve, esp. ita)	• yht. K1, 12 vt • yht. K2: alakoulussa, 10 vt (en. ru. sa. ra. ve) • valinn. K3: yläkoulussa, 4 vt (en. ru. sa. ra. ve, esp. ita) • subjektiivinen oikeus ruotsin opiske- luun	• yht. K1, 12 vt (en. ru. sa. ra. ve) • yht. K2: 6. lk. 8 vt (kaikkila ruotsi) • yht. K3: 7. lk. 6 vt (en. sa. ra. ve, esp. ita)	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 valinn. K4, K5, ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 valinn. K4, K5, ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 valinn. K4, K5, ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 valinn. K4, K5, ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 valinn. K4, K5, ... nykyiset laajuudet
Toinen aste	Lukio	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 tai K4 valinn. K4, K5 ... nykyiset laajuudet (K1 = A-kieli, K2 = B1-kieli, K3/4/ = B3-kieli)	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 tai K4 valinn. K4, K5 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K3 (ru, ve, no, vi) valinn. K2, K4, K5 ... nykyiset laajuudet HUOM! kändenasioiset ruotsin kurssit (K1 ja K3)	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet
		• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 tai K4 valinn. K4, K5 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 (ru) yht. K3 tai K4 valinn. K4, K5 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K3 (ru, ve, no, vi) valinn. K2, K4, K5 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet	• yht. K1 yht. K2 valinn. K3, K4 ... nykyiset laajuudet
Korkea-aste	Armatilli- nen	• yht. K1: englantii pääasiassa yht. K2: ruotsi muut kielet: alkeiskurssit, vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa yht. K2: ruotsi muut kielet: enemmän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia
Alkuis- koulutus	Alkuis- koulutus	• yht. K1: englantii pääasiassa yht. K2: ruotsi muut kielet: alkeiskurssit, vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa yht. K2: ruotsi muut kielet: enemmän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia	• yht. K1: englantii pääasiassa ruotsi: asetustekstien muuttaminen tai ruotsin kielien alkeiskurssit nykyisen tason lisäksi muut kielet: venäjän, norjan ja viro tarjonnan lisääminen, muuten alkeis- kurssia ja vähän jatkokurssia

Kieliohjelmavaihtoehtojen vaikutukset, toimintaedellytykset sekä vahvuudet ja heikkoudet koko jatkumossa					
	A = toinen kotimainen vierahetu, uusi tunjako	B = varhennettu, tunjako, lukko-opinnoissa yhtenäinen kieli lisää	C = naapurikielimaali	D = tunjako, vapaa valinta	E = perusopetuksessa 3 kieltä, yksi taso ruotsia kaikille
Väikutys/ toimenpiteet/ edellytykset	<p>→ koulutuksen järjestäjän sitoutumisen mahdollisimman laajaan tarjontaan ja kohtuullisiin toteuttamisedellytyksiin (mm. ryhmäkoko)</p> <p>→ oppilaille on taattava tasapuolista ja asiantuntevaa ohjausta kussakin vaihtuvaiheessa kaikilla kouluasteilla</p> <p>→ K1- ja K2-kielten ops ja materiaali uudistettava</p>	<p>→ koulutuksen järjestäjän sitoutumisen mahdollisimman laajaan tarjontaan ja kohtuullisiin toteuttamisedellytyksiin (mm. ryhmäkoko)</p> <p>→ oppilaille on taattava tasapuolista ja asiantuntevaa ohjausta kussakin vaihtuvaiheessa kaikilla kouluasteilla</p> <p>→ K1- ja K2-kielten ops ja materiaali uudistettava</p>	<p>→ koulutuksen järjestäjän sitoutumisen mahdollisimman laajaan tarjontaan ja kohtuullisiin toteuttamisedellytyksiin (mm. ryhmäkoko)</p> <p>→ oppilaille on taattava tasapuolista ja asiantuntevaa ohjausta kussakin vaihtuvaiheessa kaikilla kouluasteilla</p> <p>→ K3-kielen ops ja materiaali laadittava/ uudistettava, erityisesti norja, viro</p>	<p>→ koulutuksen järjestäjän sitoutumisen mahdollisimman laajaan tarjontaan ja kohtuullisiin toteuttamisedellytyksiin (mm. ryhmäkoko)</p> <p>→ oppilaille on taattava tasapuolista ja asiantuntevaa ohjausta kussakin vaihtuvaiheessa kaikilla kouluasteilla</p>	<p>→ koulutuksen järjestäjän sitoutumisen mahdollisimman laajaan tarjontaan ja kohtuullisiin toteuttamisedellytyksiin (mm. ryhmäkoko)</p> <p>→ oppilaille on taattava tasapuolista ja asiantuntevaa ohjausta kussakin vaihtuvaiheessa kaikilla kouluasteilla</p>
Väikutys/ heikkoudet	<p>+ asennottomuus- ja motivaatio-ongelmat ruotsia kohtaan mahdollisesti vähensivät ja osaamisen taso nousisi</p> <p>+ opettajaresurssit alaluokilla K2-opeutuksessa</p> <p>+ institutionaalinen tuki K1- ja K2-kielille tasapuolisempi</p> <p>- päättövaiheen osaaminen laskeisi K1-kielissä, erityisesti muut kielet kuin englanti</p>	<p>+ kielitaitovaranto kasvaisi, koska ylläpuolet ikäluokasta opiskelisi kolmea kieltä</p> <p>+ asennottomuus- ja motivaatio-ongelmat ruotsia kohtaan mahdollisesti vähensivät ja osaamisen taso nousisi</p> <p>+ vaimuudet osallistua esim. vieraskieliseen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntyisivät</p> <p>- opettajaresurssit alaluokilla K2-opeutuksessa</p>	<p>+ veräjää valitaan mahdollisesti eniten man</p> <p>+ alueelliset tarpeet/olosuhteet voidaan huomioida paremmin</p> <p>- norjan ja viroon kysyntä vähätää eli pakko-kielikeskustelussa uusi ulottuvuus</p>	<p>+ vapaa valinta vähentänee motivaatio-ongelmaa</p> <p>+ vaimuudet osallistua esim. vieraskieliseen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntyisivät</p> <p>+/- subjektiivinen oikeus valvoitaisi koulutuksen järjestäjää, mutta koulutuksen järjestäminen voisi aiheuttaa nykyisen valinnaiskielen opetuksen liittyviä lukujärjestysteknisiä ongelmia</p>	<p>+ mahdollistaa kieliin erikoistuvat koulut (laaja tarjonta toteutu helpommin suuren opiskelijajoukon vuoksi)</p> <p>+/-K3-kielen valintaprosessin ajankohta haasteellinen</p> <p>- oppimisvaikeudet lisääntynevät (kolme kieltä koko ikäluokalla)</p> <p>- lisää kustannuksia yhteisen K3-kielen opetuksen järjestämiseksi suuren opiskelijamäärän vuoksi</p> <p>- mahuuko perusopetuksen ohjelmiaan?</p>
Perusopetus	<p>→ K2-kielen ops ja materiaali uudistettava, erityisesti ammatillinen</p>	<p>→ yhäkoulun valinn. kielen jatkaminen lukiossa todenmukaisempaa kuin nykyisin; osaamisen taso nousisi</p> <p>→ tarvitaan lisää kielenopettajia</p> <p>→ lyhyiden kielen kirjoitusten määrä mahdollisesti nousee</p> <p>→ K2-kielen ops ja materiaali uudistettava, erityisesti ammatillinen</p>	<p>→ tarjottava vertajää, viroa tai norjaa ruotsin ohella</p> <p>→ opettajaresurssi yläkoulu (ve, no, vi) ja toinen aste</p> <p>→ ops laadittava ja materiaalia tuotettava ve, no, vi: erityisesti ammatillinen kella</p>	<p>→ lukiossa monipuolisempi valikoima K1-kieliä</p> <p>→ yo-tutkintoon lisää eri A-kielten kirjoittajia</p> <p>→ opettajaresurssi ammatillisella tasolla asteella</p> <p>→ edellyttää mitataava materiaali tuotantaa muihin kieliin</p>	<p>→ lukiossa nykyistä monipuolisempi kieli valikoima</p> <p>→ vähemmän alkavan kielen opetusta</p>
Toinen aste	Väikutys/ toimenpiteet/ edellytykset				

A	B	C	D	E					
Toinen aste	Korkea-aste	Työelämä							
<p>A = toinen kotimainen varhennettu, uusi tuntiajo</p> <p>+ asennottamis- ja motivaatio-ongelmat ruotsia kohtaan mahdollisesti vähentävät ja osaamisen taso nousi</p>	<p>B = varhennettu, tuntiajo, lukit- oppimisessa yhtenäinen kieli lisää</p> <p>+ kielitavaranto laajeni (vi puolet ikäluokasta opiskelisi kolmea kieltä) + Yläkoulun valinn. kielen jatkaminen lukiossa todennäköisempää kuin nykyisin, osaamisen taso nousi</p> <p>+ myös Euroopan ulkop. kielen opetu- tu helpommin toteutettavissa</p> <p>- motivaatio- ja oppimisvaikeudet lisääntyvät lukiossa (lyhyiden kielen rytmäkoko, ja väiset oppimisvaikeudet)</p> <p>- keskustelu pakkokelesta jatkusi - mahtuko ohjelmaan?</p> <p>→ kielten jatkokurssia lisää (myös ruotsin)</p>	<p>C = naapurikieli-malli</p> <p>+ venäjän opiskelijoita enemmän kuin nykyisin, myös muilla kuin alkeiskurssel- ja</p> <p>- pätevien opettajien löytäminen (erity- sesti no ja vi)</p> <p>- yo-kokeisiin uusia kieliä</p> <p>- yo-kokeisiin uusia kieliä</p> <p>→ edellyttäisi korkeakoulututkintoja koskevan lainsäädännön muuttamista</p> <p>→ tarvittaisiin paljon lisäresursseja ruotsin kielen opetukseen, koska korkeakoulujen olisi tarjottava mahdol- lisuus ruotsin kielen opiskeluun alkeis- tasolta</p>	<p>D = tuntiajo, vapaa valinta</p> <p>+ kielitavaranto laajeni + valmiudet osallistua esim. vieraskieli- seen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntysivät</p> <p>- edellyttänee kuitenkin väh. kahden- tasoisia yo-koketia</p> <p>- ruotsin osaamisen taso erityisesti ammattilaisen perustutkinnon jälkeen jälkio-oppintoja silmällä pitäen riittämätön</p> <p>- lisää kustannuksia K2-opetuksen järjestämiseksi laajan tarjonnan vuoksi</p>	<p>E = perusopetuksessa 3 kieltä, yksi taso ruotsia kaikille</p> <p>+ kielitavaranto laajeni (koko ikä- luokka 3 kieltä)</p> <p>+/- vain yksi laajuus ruotsin oppimää- rässä</p> <p>+ valmiudet osallistua esim. vieraskieli- seen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntysivät</p> <p>- lisää kustannuksia yhteisen K3- opetuksen järjestämiseksi suuren opiskelijamäärän vuoksi</p>	<p>→ ruotsin opetus pohjautuisi yhdelle lähtötasolle</p> <p>→ muiden kielten opetus jatkokurssi- na</p> <p>+ monipuolista mahdollisesti kielivali- koimaa</p> <p>+ ruotsin kielen osaamisen lähtötaso olisi mahdollisesti nykyistä parempi</p> <p>+ ruotsin opinnoissa olisi yhtenäisempi lähtötaso</p> <p>+ valmiudet osallistua esim. vieraskieli- seen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntysivät</p>	<p>→ edellyttäisi korkeakoulututkintoja koskevan lainsäädännön muuttamista</p> <p>→ tarvittaisiin paljon lisäresursseja ruotsin kielen opetukseen, koska korkeakoulujen olisi tarjottava mahdol- lisuus ruotsin kielen opiskeluun alkeis- tasolta</p> <p>+ monipuolista mahdollisesti kielivali- koimaa</p> <p>+ lisäksi mahdollisesti opiskelijoiden motivaatiota ruotsin kielen opiskeluun, koska se olisi vapaahoitosta</p> <p>+ valmiudet osallistua esim. vieraskieli- seen opetukseen muullakin kielellä kuin englanniksi lisääntysivät</p>	<p>+ lisäisi, venäjän kielen osaajien määrää</p> <p>+ ruotsin osaamisen taso mahdollisesti nousisi, vaikkakin osaavien määrä laskisi</p> <p>- ei suurta tarvetta norjan tai viiron kieltä osaavista</p> <p>- ei suurta muutosta kielitavarantoon</p>	<p>+ monipuolista kielitavarantoa + olisi nykyistä enemmän ruotsin kieltä käytännössä osaavia</p>	